

RECENZE

Adam Michna z Otradovic, *Das dichterische Werk*. (Herausgegeben von Antonín Škarka. München 1968. 355 stran, 6 obrazových příloh.)

Chronickým jevem české poválečné ediční praxe, na který se nejednou upozorňovalo v odborném tisku, jsou malé možnosti v oblasti starší české literatury. Postupně jich zároveň s likvidací některých nakladatelství a určitých edičních řad, jako byl např. Odkaz minulosti české, Sloupové pamětní a Národní klenotnice, ještě ubývalo. Později vzniklá knižnice Živá díla minulosti (v nynějším Odeonu) dávala od samého začátku přednost starým spisům jiných literatur před literaturou staročeskou. A tak prakticky zůstaly pouze Památky staré literatury české – tradiční ediční řada založená Maticí českou při Společnosti Národního muzea, která se však v posledních letech stala doménou několika badatelů. Přitom počet vydávaných památek se zde ustálil v průměru na jednu edici ročně. Není se proto třeba divit, že odborníci hledali a za této situace budou i nadále hledat ediční možnosti v zahraničí. Tam také vyšlo básnické dílo Adama Michny z Otradovic, který spolu s Bedřichem Bridlem, Felixem Kadlinským a J. A. Komenským patří k největším básníkům českého baroka.

Básnický (a hudební) odkaz jindřichohradeckého varhaníka Adama Michny z Otradovic tvoří tři sbírky duchovních písní – Česká mariánská muzika (1647), Loutna česká (1653) a Svatořeční muzika (1661). Z nich nově dosud vyšel tiskem pouze druhé kancionál: jeho 13 skladeb vydal r. 1943 z textového hlediska nepřesně Emilíán Troida, objevitel Loutny v pardubickém muzeu. Jinak byly z Michnovy tvorby otištěny některé písně buď časopisecky, nebo ve výběrech z barokní literatury.

První soubornou edici Michnových spisů předchází vydavatelův úvod (str. 9–39), jehož česká verze – jinak komponovaná a místy poněkud změněná – byla publikována o něco dříve s názvem *Novost básnického umění Adama Michny z Otradovic* (Slavica Pragensia IX, Acta Universitatis Carolinae – Philologica 1–3, 1967, str. 145–168). Škarkovi v úvodu nejde – jako tomu nezdávka bývá u prací vycházejících v cizině – o informativní poučení a uvedení do problematiky, nýbrž záleží mu na důkladném rozboru a exemplifikaci uměleckých hodnot Michnovy poezie. Z analýzy pak přesvědčivě vyplývá Michnův přínos soudobé literatuře. Kdo se bude napříště zabývat barokní poezií, nebude moci opomenout Škarkovo úvodní pojednání, usilující o včlenění Michny do literárního kontextu domácího i světového. To se týká např. mystických rysů v Michnově tvorbě, zejména tzv. mystické erotiky, Michnova idylismu, přírodních motivů aj. Škarka pozorně prostudoval zvukovou a významovou organizaci Michnových textů a vysledoval jejich dynamičnost a dramatictost.

Michnovy vlivy na další českou literaturu, prokázané v úvodu, jsou podrobně doloženy v poznámkové části. Pod incipitem každé písně uvádějí se ty nejdůležitější kancionály a spisy, do nichž byla příslušná Michnova skladba zařazena. Editor postupuje stejně jako před lety ve svém vydání *Duchovních písní J. A. Komenského* (1952) a znovu částí písňového materiálu překonává dnes už zastaralý, nicméně pro studium duchovní písně stále cenný Jirečkův spis *Hymnologia Bohemica* (1878). Škarka také u každé písně zaznamenává počet slok a její strofické schéma, navíc však ještě v dalším oddíle komentáře otiskuje strofické útvary zastoupené v Michnových kancionálech (str. 327–332). Jimi instruktivně rozšiřuje naše poznání kancionálové veršové strofiky, o které se vedle něho zasloužil hlavně Jan Vilikovský. Z dalších součástí poznámkového aparátu upozorňují ještě aspoň na Přehled témat, hlavních motivů, symbolů, alegorií, představových okruhů apod. v Michnových písních (str. 335–338).

K transkripci 197 písní (a prozaických pasáží položených do čela prvního a třetího kancionálu), provedené editorem zkušeným a pečlivým, lze mít stěžejní podstatnou výhradu. Zdůraznění si však zaslouhuje fakt, že v oblasti tak svízelné a dosud málo prozkoumané, jako je kvantita, šel Škarka neprošlapnými cestami. Kvantitu upravuje toliko tam, kde neobvyklé případy není možno vysvětlit a odůvodnit, a odstraňuje pouze vložené chyby. Původní kvantitu tedy většinou ponechává, např. krátkost ve slovech „všech nástrojevo kůru“, „tu cíl jest“, „ani oken, ani dveří“, „s touto mocí“, „líbezna“, „vítej“, „vypt tuto rosičku“, „mejliťe se, ó přátele“ aj. Přitom nespouští ze zřetele ani závislost textu na zpívané melodii, ani souznění na konci veršů. Práci s kvantitou měl Škarka značně ztíženou u Loutny, která se nedochovala v původním tisku, nýbrž v soudobém opise Matěje Devotyho z r. 1666 — v tom však dlouhé samohlásky nejsou zpravidla označovány, takže bylo nutno dlouhou kvantitu restituovat (srov. str. 302).

Michnovo literární dílo vyšlo v řadě *Slavische Propyläen* (sv. 22), řízené heidelberským slavistou Dmitrijem Tschizewským a vydávané nakladatelstvím Wilhelma Finka v Mnichově. Obtížný text — kromě německého úvodu a některých drobností německých a latinských převážně text český — byl pozorně vysázen a vytištěn v Lublani.

Milan Kopecký

Julius Dolanský, Neznámý jihoslovanský pramen Rukopisů královédvorského a zelenohorského (Academia, Praha 1968, 219 stran)

Hledání „staré slávy“ v období preromantického a romantického vlastenectví bylo jedním z charakteristických rysů nejen českého národního obrození, ale i obrození jiných slovanských národů. Plodem takového hledání byly i novočeské padělky — RKZ, které v průběhu mnoha generací byly podrobovány všestranným kritickým analýzám. Ty se pokoušely ukázat na zdroje RKZ a prokázat jejich pravost či nepravost, vystopovat jejich pozitivní či negativní přínos pro rozvoj české kultury. Domněle staročeská poezie si hned po vydání získala velkou oblibu nejen v českém prostředí, nýbrž byla záhy překládána též do slovanských i neslovanských jazyků a pomáhala tak v národně uvědomovacím procesu, v upevňování národního povědomí a slovanské souměřitelnosti u řady slovanských národů.

V čtených a dlouhotrvajících bojích o Rukopisy poukazovalo se jako na jeden z mocných inspiračních zdrojů jejich autorů také na slovesnost jižních Slovanů. Zkoumala se míra „cizích“ prvků (ruských, jihoslovanských) v jednotlivých skladbách domněle staročeské poezie.

Stopadesát let po „objevení“ RKZ rozhojňuje se tato už beztak velmi bohatá literatura sporů o jejich pravost o obsáhlou studii Julia Dolanského. Autor v ní přesvědčivě ukazuje na jeden z hlavních zdrojů při vzniku Rukopisů — na Razgovor ugodni naroda slovinskoga dalmátského františkánského mnicha Andriji Kačiče-Miošiče. Dolanský vyvrátil dosud tradovaný a ustálený názor, že hlavním zdrojem RKZ byla vedle starší české literatury a lidové básnické slovesnosti srbocharvátská epická poezie ze sbírek Vuka Stefanoviće Karadžiče, vydaných v letech 1814–1815. Zřejmé shody novočeských padělků se staroruským Slovem o polku Iгореvě, s ruskou a jihoslovanskou lidovou poezií sloužily mnoha jejich slovanským obdivovatelům a ctitelům jako důkaz o jejich pravosti; někteří je zařadili dokonce do jedné sbírky s překladem staroruského Slova (např. makedonsko-bulharský překlad Rajka Zinzifova).

Julius Dolanský neměl lehkou práci, jestliže chtěl stanovit hranici mezi doklady z Vukových Pesnaric a Kačičovým Razgovorem ugodnim naroda slovinskoga. Tím cennější jsou jím vystopované, odhalené a bohatě doložené místa ve skladbách RKZ, svědčící někdy o velmi složitých způsobech recepce a kompilátorské montáže tvůrců novočeských padělků. Dolanský znovu rozebral dosud existující bohatou literaturu předmětu, systematicky seřadil všechny jihoslovanské prameny, jež přicházejí v úvahu, zvláště poukázal na typologické shody a rozdíly mezi Kačičovým Razgovorem, Libušiným soudem a většinou epických skladeb z RK. Přitom si Dolanský podrobně všimá volby tematiky, způsobu zpracování, vztahu obou děl k historii, podobnosti veršové a rytmické struktury i rozsahu promítnutého úseku historie v obou dílech. Autor zde vychází z předpokladu, že hlavní autor padělků Václav Hanka dobře věděl